

Samen voor
de jeugd
Thema

SJS

KENNISNETWERK
samenwerkende
jeugdzorgspecialisten

Terugblik Aan Tafel 12 april 2018

Minisymposium trauma en hechting: Jeugdprofessionals leren over signalen en aanpak

'AAN TAFEL'

Trauma en hechting leeft onder jeugdprofessionals. Dat blijkt uit de opkomst tijdens het minisymposium over dit onderwerp. Zo'n 65 deelnemers zijn op 12 april aanwezig bij Fontys Hogescholen in Tilburg. Dat het thema leeft, blijkt ook uit het feit dat ze veel tips hebben voor elkaar en veel vragen voor de deskundigen.

Wat zijn voorwaarden voor een goede hechting? Kinderen hebben minimaal één hechtingsfiguur - meestal de ouder - nodig. "Iemand die het kind ziet en begrijpt, zonodig grenzen stelt", zegt Caroline Rijnen. Bij een goede afstemming tussen ouder en kind voelt de ouder de behoeftes van het kind aan (sensitiviteit) en reageert daar passend op (responsiviteit) Caroline is orthopedagoog bij ASVZ en houdt vandaag een inleiding op het thema. Ze legt uit dat het kind in een veilige hechtingssituatie leert om stress te reguleren en basisvertrouwen opbouwt. Een goede hechting legt ook de basis voor gezonde toekomstige relaties. Natuurlijk stemt elke ouders wel eens niet goed af. Maar als dat in dertig procent van de gevallen wel gebeurt, is er niks aan de hand.

Onveilige hechting

Gaat er teveel mis in de interactie tussen kind en volwassene, dan is sprake van onveilige hechting. De oorzaak kan liggen bij de ouder, het kind, de omstandigheden of een combinatie daarvan, zoals Caroline laat zien aan de hand van het balansmodel. Een onveilige hechting heeft allerlei negatieve gevolgen, zelfs voor de ontwikkeling van de hersenen. Het goede nieuws is dat een onveilige hechting kan worden hersteld. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is dat volwassene en kind binnen hun *window of tolerance* verkeren. Binnen dit 'raampje' is het spanningsniveau optimaal en 'landt' de behandeling goed.

Continu geactiveerd stressstelsel

Een onveilige hechting heeft ook invloed op de gevolgen van trauma. Zo heeft een kind dat een trauma oploopt, een hechtingsfiguur nodig die de bijbehorende stress goed kan reguleren. Trauma kan anderzijds ook de hechting beïnvloeden. Denk aan ouders wiens gedrag stress oplevert, bijvoorbeeld door kindermisbruik of –mishandeling, wat een chronisch trauma kan veroorzaken. Van een trauma is sprake bij een of meer schokkende gebeurtenissen die leiden tot klachten. Het stressstelsel is continu geactiveerd, met bijvoorbeeld slapeloosheid en concentratieproblemen tot gevolg. Hoe complexer het trauma, hoe lastiger de behandeling. Kinderen met een trauma worden er zo door in beslag genomen dat zij ontwikkelingstaken niet kunnen volbrengen.

Een van de aanwezigen vraagt naar het gebruik van medicijnen. "Die verbeteren de hechting niet", antwoordt Caroline. "Maar je kunt ze wel inzetten om het stressstelsel te kalmeren." Er komt ook een tip uit het publiek: de CREF-methode. Dit is een oplossing voor hechtingsproblematiek waarbij paarden en honden worden ingezet.

Workshop signaleren

"Waar lopen jullie tegenaan?", begint Ingeborg Lidders, gedragswetenschapper bij Sterk Huis de workshop Signaleren en dan... Iemand merkt op dat ze soms kinderen tegenkomt waarbij al een ontwikkelingsstoornis is vastgesteld, terwijl er ook signalen van hechtingsproblematiek zijn. Ze vindt dat lastig te bespreken met ouders, omdat die al gauw het gevoel krijgen dat ze zelf 'schuldig' zijn aan het gedrag van hun kind.

Ingeborg zegt dat het helpt om ouders duidelijk te maken dat er vaak een relatie is tussen een stoornis en hechtingsproblematiek. Autisme bijvoorbeeld kan hechting bemoeilijken. Dan is het belangrijk om te benoemen wat wél goed gaat. Video-hometraining kan daarbij helpen. Ouders zien dan: Ons kind communiceert wel degelijk!

Hechtingsstijlen

Een oefening laat deelnemers de verschillende hechtingsstijlen ervaren. In duo's gaan ze aan de slag. De één is het kind dat, de ogen gesloten, met gestrekte armen naar de ander reikt. Die krijgt de opdracht steeds anders te reageren: bijvoorbeeld door wisselend de reikende handen te pakken en er op andere momenten een tik op te geven. Deze reactie symboliseert de gedesoriënteerde hechtingsstijl, die het lastigst te herstellen is, aldus Renee Sander, orthopedagoog Idris.

De workshopleiders gaan vervolgens in op hulpmiddelen bij signaleren. Een belangrijke is de richtlijn problematische gehechtheid: vooral de bijbehorende werkkaarten zijn in de dagelijkse praktijk heel bruikbaar. Eén van die kaarten is de vragenlijst Signaleren verstoord hechtingsgedrag. Ook het eerder door Caroline genoemde balansmodel kan helpen.

Link overzicht problematische gehechtheid: http://richtlijnenjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2015/04/Werkkaarten_problematische_gehechtheid.pdf

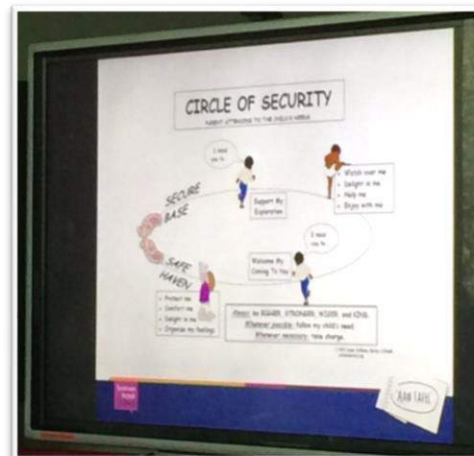
Genogram

Een genogram biedt ook veel mogelijkheden. De deelnemers oefenen in tweetallen met het opstellen van zo'n soort stamboom. "Een genogram is een veilige manier om samen met het gezin te kijken wat er speelt", zegt Saskia Kruijssen, GZ-psycholoog bij Mentaal Beter. En staat het genogram eenmaal op papier, dan kun je er altijd nog eens op terugkomen.

Veel deelnemers blijken poppetjes te gebruiken om een genogram te maken. De 'personages' die gezinsleden kiezen, zeggen vaak iets over hoe zij zichzelf of de ander zien. "Waarom kiest een kind Mickey Mouse?"

Goed observeren is altijd een goed hulpmiddel. "Het belangrijkste is om door die trauma- en hechtingsbril te kijken", zegt Saskia. Tenslotte heeft een van de deelnemers nog een tip: "Als kinderen geen tranen meer laten zien, kan dat ook een signaal zijn."

Dreamschool

De titel van de andere workshop is: Wat kan ik doen?! Aanpak en samenwerking. Karin Molendijk, orthopedagoog bij Prisma, begint met een fragment uit de televisieserie Dreamschool. Dat gaat over aansluiting vinden bij de ander: heel belangrijk in het contact met collega-jeugdprofessionals en cliënten.

Bij twijfels over de hechtingsrelatie is snelle actie geboden, zegt Karin. Je kunt altijd beginnen met alsnog een veilige hechting stimuleren of op gang brengen. Als hulpverlener is je focus van ondersteuning daarnaast dat ouder en kind binnen hun 'raampje' blijven. Zorg daarbij voor een positief contact met de jeugdige.

Karin toont een schema met diverse behandelmogelijkheden bij problematische gehechtheid, afgestemd op verschillende situaties. Op de website van de NJI kun je lezen in welke situatie welke methode wordt ingezet en wat er dan gedaan wordt. Soms vereist de veiligheid van een kind dat het uit huis wordt geplaatst. "Zo'n beslissing hoeft je nooit alleen te nemen!" Maar ook dan is de biologische ouder op de achtergrond altijd aanwezig.

Link info voor ouders: http://richtlijnenjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2015/04/info_voor_ouders_problematische_gehechtheid.pdf

Dilano's casus

Ook Mirjam van der Toorn, orthopedagoog bij Koraal De la Salle, heeft een stappenplan: hoe te handelen bij een trauma? Dit stappenplan is gebaseerd op de stabilisatiemethode van Arianne Struik van de methodiek 'slapende honden wakker maken'. Mirjam legt de casus voor van de tienjarige Dilano. Hij toont veel agressief gedrag op school, wat puur op gedragsniveau zou kunnen duiden op een gedragsstoornis. Maar z'n ouders zijn recent gescheiden en hij was getuige van een fikse vechtpartij tussen vader en moeder. De casus wordt gebruikt als voorbeeld om verder te kijken dan alleen naar het gedrag en echt aandacht te hebben voor eventuele traumatische ervaringen in de voorgeschiedenis.

Aan de hand van deze casus licht Mirjam een stappenplan toe wat ingezet kan worden bij chronische traumatisatie. Ze heeft daarbij ook veel aandacht voor de omgang met de ouders. Zet psycho-educatie in: "Misschien heeft Dilano's boosheid te maken met..." En 'ontschuldigen' ook: "Jij had vroeger mogelijk zelf het verkeerde voorbeeld." Daarnaast onderstreept Mirjam het belang van samenwerking, bijvoorbeeld met school, "Voelt Dilano zich daar veilig? Weten ze van zijn achtergrond/het trauma?" De deelnemers zijn bijzonder betrokken bij het onderwerp. Iemand maakt zich boos, omdat collega's soms nog steeds het idee hebben dat ze afstand moeten nemen als een uit huis geplaatst kind erg naar hen toetrekt. Wat moet er dan wel gebeuren? "Zorg dat het kind een vertrouwensrelatie en eventueel hechtingsrelatie kan aangaan met groepsleiders", zegt Mirjam.

Traumabehandeling

Bij stap 4 van het stappenplan, traumabehandeling, neemt Margot van Genuchten het stokje over. Ze werkt als GZ-Psycholoog bij De Opgroeipraktijk. Zij licht het belang toe van zo snel mogelijk behandelen waarbij stabiliseren (structuur, dag- en nachtritme, e.d.) ook al behandeling is en direct op ingezet kan worden door de medewerkers van de toegang. Bij traumatisatie blijkt dat niet alleen kinderen maar ook ouders vaak zijn getraumatiseerd. In dat geval is het nodig om met hen te bekijken wat zij nodig hebben om binnen hun 'raampje' te blijven om er te kunnen zijn voor hun kind. Traumabehandeling kan namelijk bij start eerst meer onrust geven en maken dat het kind heftiger gedrag toont. Een ouder moet dit wel kunnen verdragen.

Margot roept de deelnemers op om gedurende de behandeling in contact te blijven met de behandelaar en, wanneer nog betrokken, het effect van de therapie te blijven volgen. Ook geeft ze aan hoe de jeugdprofessionals het gezin tijdens het behandelproces kunnen steunen. Belangrijk daarbij is "Ga niet teveel wroeten in die traumatische ervaring of in dat wat besproken wordt tijdens de therapie. Er zijn, met een knuffel of een arm is veel belangrijker."

Boektips:

- Levensbelang, van Baukje van Leeuwen (over de CREF-methode)
- De Kleine Gids Hechting en Trauma, van Petra Bastiaansen
- Slapende honden? Wakker maken! van Arianne Struik